

Universiteit Utrecht
Facilitair Service Centrum
t.a.v. [REDACTED]
Projectleider Binnenstad
Postbus 80125
3508 TC UTRECHT

Datum: 10 oktober 2019
Behandeld door: [REDACTED]
Ons kenmerk: P2015/46A
Uw kenmerk: 63715383

Vleermuisonderzoek Achter de Dom en Oude Hortus 2019

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Deze notitie heeft betrekking op het door ons uitgevoerde vleermuisonderzoek in de periode mei 2019 - september 2019 van de achterzijdes van de panden Achter de Dom 20-22-24 en de panden in de binnentuin / Oude Hortus van het Universiteitsmuseum. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Universiteit Utrecht, opdrachtbrief van 20 februari 2019, kenmerk 63715383 en conform onze offerte met kenmerk O2019/004 van 14 januari 2019.

Het vleermuisonderzoek heeft als doel na te gaan of in de gebouwen rond de binnentuinen beschermde vleermuizen een verblijfplaats (kunnen) hebben.

Aanleiding van dit onderzoek is de voorgenomen renovatie- opknapwerkzaamheden aan gebouwen aan Achter de Wal (20-)22-24 en rondom de binnentuin van de Oude Hortus, tussen de Lange Nieuwstraat, de Eligenstraat en de Nieuwegracht in het centrum van Utrecht. Om te onderzoeken of de opknapwerkzaamheden negatieve effecten hebben op beschermde vleermuizen en hun eventuele verblijfplaatsen, zijn bij beide complexen conform het vigerende Vleermuisprotocol 2017 vier nachtelijke vleermuisonderzoeken uitgevoerd.

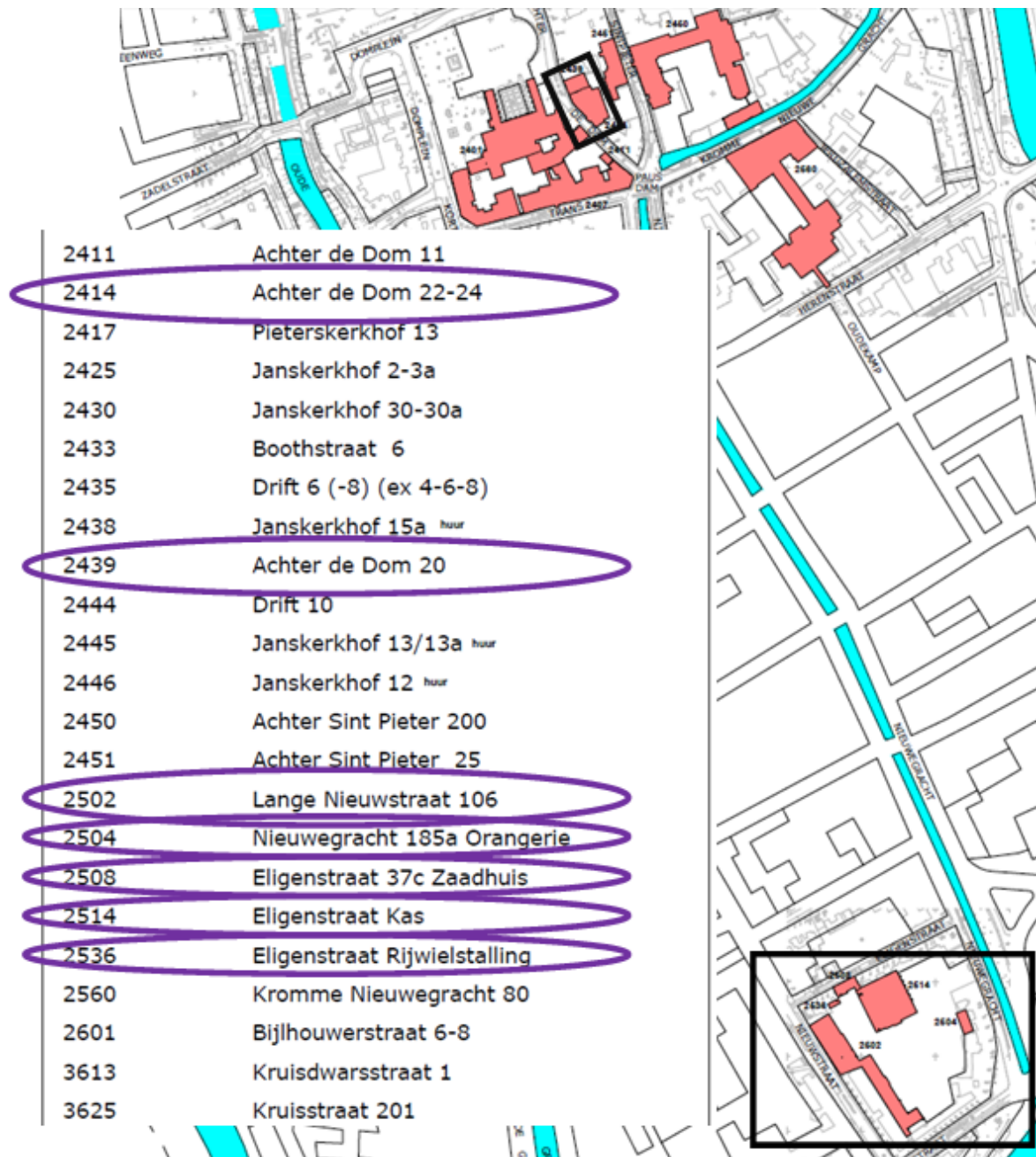
Doel

Het doel van dit aanvullende onderzoek is het nagaan van de aanwezigheid en aantallen van vleermuizen en hun verblijfplaatsen en of deze negatieve effecten kunnen ondervinden van de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden. Bij het aanvullend onderzoek naar vleermuizen wordt ook nagegaan of er essentiële vliegroutes en/ of foerageergebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de onderhoudswerkzaamheden. En passant worden andere beschermde planten en dieren meegeïnterviewd, zoals vroedmeesterpadjes in de binnentuin van het Universiteitsmuseum (Lange Nieuwstraat 106) en gierzwaluwen en muurplanten bij beide percelen.

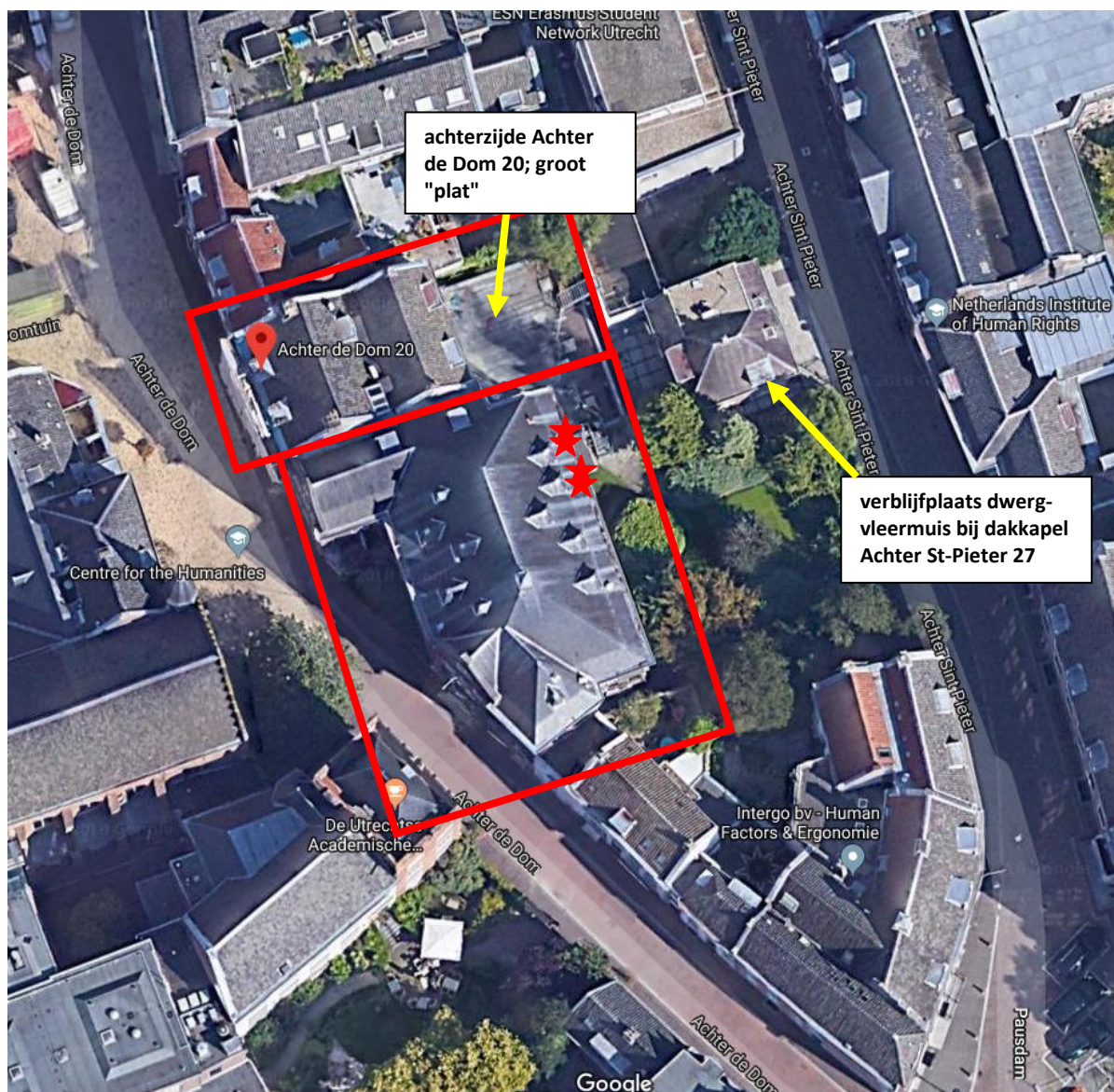
Beschrijving Achter de Dom 22-24 en Oude Hortus Universiteitsmuseum

Zoals te zien is op figuur 1, liggen beide complexen in de oude binnenstad van Utrecht. Het onderzoek betreft twee gebouwencomplexen van de Universiteit Utrecht (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**): Achter de Dom 20, 22 en 24 en de gebouwen rondom de binnentuin van het Universiteitsmuseum aan de Lange Nieuwstraat 106, de Oude Hortus. Het onderzoek betreft deze beide gebouwencomplexen en dan met name de "achterzijdes" van de gebouwen, alleen te bestrijken vanuit de 's avonds afgesloten binnentuinen.

Omdat achter het gebouw Achter de Dom 20 geen tuin is, maar een groot "plat", wordt vanuit de binnentuin van Achter de Dom 22 - 24 geïnterviewd.

Figuur 1: ligging van de beide te onderzoeken complexen in binnenstad van Utrecht (zwart omlijnd), met perceelsnummers van U.U. binnen paarse ovalen in legenda (Bron: Universiteit Utrecht)

Figuur 2: situatie bij Achter de Dom 20 en 22-24. Achter huisnummer 20 is geen tuin, maar een groot 'plat'. Gebouw wordt vanuit de binnentuin van percelen 22 en 24 geïnventariseerd. Rode sterren: in februari 2019 opgehangen vleermuiskasten. Bron: Google Maps

Aanpak onderzoeken

Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden conform het meest recente Vleermuisprotocol¹. In totaal zijn per complex vier inventarisatierondes verricht, met een tussenperiode van minimaal een maand. De inventarisaties dienden in de volgende periode te worden verricht:

- 15 mei – 15 juni 2019: avondinventarisatie naar kraam- en zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en/of foerageergebieden;
- 15 juni – 15 juli 2019: einde-nacht-vroege-ochtend- inventarisatie naar kraam- en zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en/of foerageergebieden;
- 15 augustus – 10 september 2019: twee nachtinventarisaties naar zwermgedrag (in verband met mogelijke winterverblijfplaatsen), baltsende mannetjes en hun paarverblijfplaatsen.

¹ <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/vleermuisprotocol>

Tegelijkertijd zijn, ten overvloede, andere beschermde planten en dieren geïnventariseerd, zoals gierzwaluwen en vaatplanten bij beide complexen en vroedmeesterpadden in de binnentuin van het Universiteitsmuseum. Bij werkzaamheden aan / in de gebouwen kunnen de padjes dan sneller en doelgerichter opgezocht en verplaatst worden.

De onderzoeken werden uitgevoerd met Pettersson D100 en D240X batdetectoren en een sterke Fenix TK16 - schijnwerper.

De volgende vleermuisonderzoeken hebben in 2019 plaatsgevonden, alle onder zeer geschikte weersomstandigheden², zie tabel 1:

Tabel 1: inventarisatiedata, weersomstandigheden en bijzonderheden

Datum	Begin	Einde	Temp (°C)	Bewolking	Neerslag	Wind (Bft)	Plaats inventarisatie
20-05-2019	20.00	00.15	12°C	Bewolkt	Even lichte motregen	Bft 2 - 3	Achter de Dom
22-05-2019	21.00	23.30	16°C	Licht bewolkt	Droog	Bft 1	Oude Hortus
17-07-2019	03.30	05.30	16°C	Onbewolkt	Droog	Bft 1	Achter de Dom
30-06-2019	02.30	06.00	17°C	Licht bewolkt	Droog	Bft 2	Oude Hortus
16-08-2019	21.45	23.45	17°C	Bewolkt	Af en toe motregen	Bft 1 - 2	Achter de Dom
17-08-2019	23.55	02.00	15°C	Bewolkt	Soms beetje motregen	Bft 1 - 2	Oude Hortus
08-09-2019	21.15	23.45	12°C	Onbewolkt	Droog	Bft 0 - 1	Achter de Dom
09-09-2019	00.00	01.45	10°C	Onbewolkt	Droog	Bft 0 - 1	Oude Hortus

Resultaten onderzoeken

De acht inventarisaties leverden de volgende resultaten op:

Achter de Dom 20, 22 en 24:

Tijdens de vier inventarisaties zijn hier vier soorten vleermuizen vastgesteld: gewone dwergvleermuis (tot maximaal 3 exemplaren), laatvlieger (langsvliegend op 20 mei en 16 augustus), ruige dwergvleermuis (17 juni langsvliegend) en watervleermuis (op 16 augustus langsvliegend). De laatvlieger(s), ruige dwergvleermuis en watervleermuis maken geen gebruik van de panden, waren alle slechts passanten.

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in de gebouwen Achter de Dom 20, 22 en 24 vastgesteld. In het eveneens aan de binnentuinen grenzende privépand Achter St-Pieter 27 bevindt zich een zomerverblijfplaats en paarplaats van een ♂ gewone dwergvleermuis, bij de dakkapel aan de zuidzijde (zijde binnentuin). Dit dier was gedurende alle inventarisaties met dominant sociaal gedrag zeer territoriaal in de binnentuin en bij de achterzijdes van de panden van Achter de Dom aanwezig. Het dier heeft vast jachtgebied in de binnentuinen van Achter de Dom 22-24.

In de binnentuin van de panden Achter de Dom 26 - 28 is eveneens een vast jachtgebied van een gewone dwergvleermuis aanwezig.

In geen van de vier in februari 2019 aan de achterzijde van Achter de Dom 22 opgehangen vleermuiskastjes zaten tijdens de inventarisaties vleermuizen.

Er broedden in 2019 geen huismussen of gierzwaluwen of andere vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen in of bij Achter de Dom 20, 22 en 24.

² tijdens drie inventarisaties was er eventjes lichte motregen. De vleermuizen hadden hier geen last van en bleven gewoon bezig met hun activiteiten = jagen en sociaal gedrag.

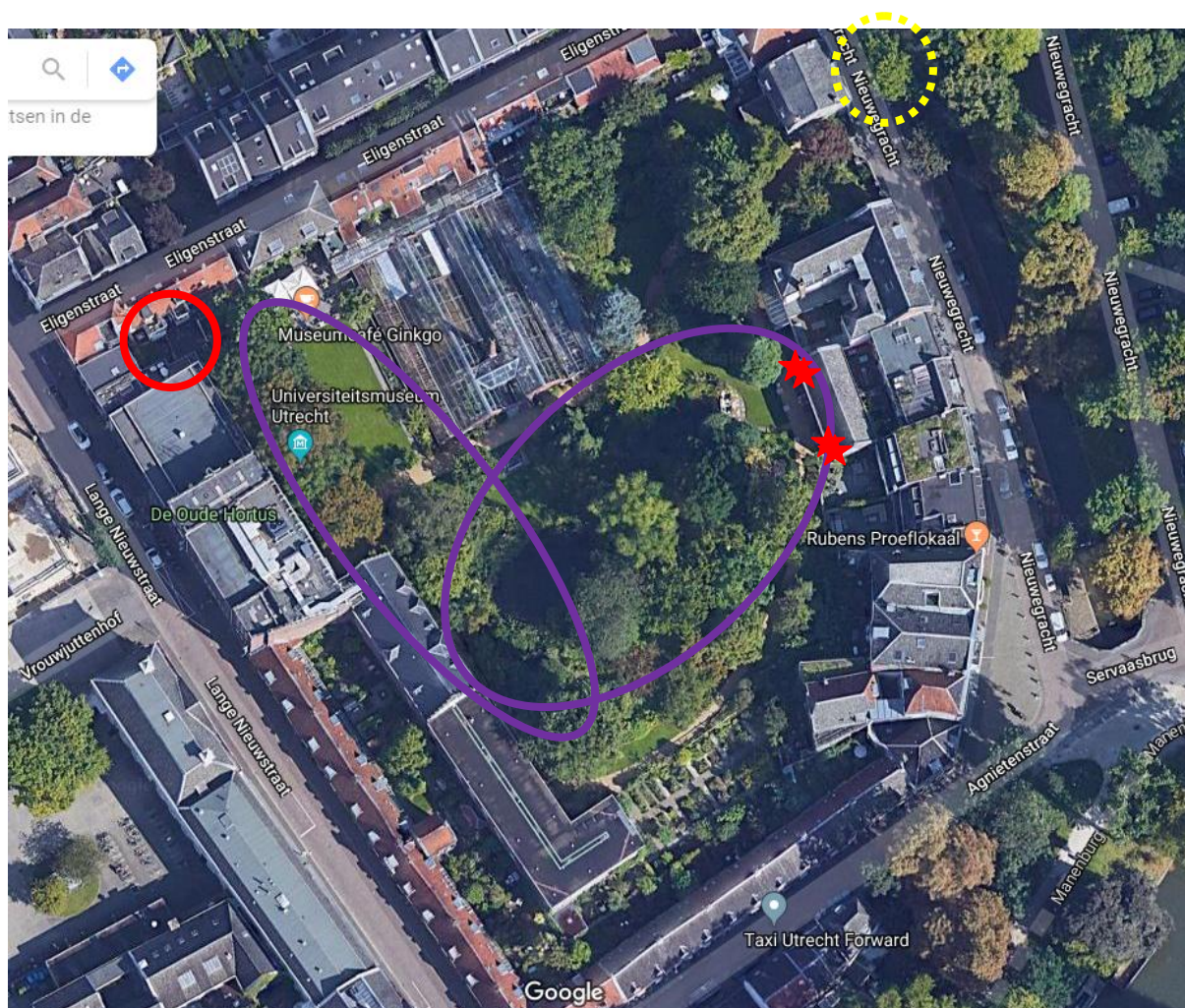
Foto: binnentuin Achter de Dom 22-24, met zicht op dakkapel van pand Achter St-Pieter 27, waar een ♂ gewone dwergvleermuis een zomer-paarverblijf heeft.

Gebouwen rondom Oude Hortus:

Tijdens de vier inventarisaties zijn in de binnentuin van de Oude Hortus drie soorten vleermuizen vastgesteld: gewone dwergvleermuis (tot maximaal 5 exemplaren, drinkend en jagend boven vijvers en bij gebouwen), één keer een laatvlieger (langsvliegend op 9 september) en op 30 juni en 9 september regelmatig een ruige dwergvleermuis. De laatvlieger maakt geen gebruik van de panden, was slechts een passant. De ruige dwergvleermuis baltste niet in de binnentuinen, heeft hier geen verblijfplaats. In 2016 had het dier in de bomen langs de Nieuwegracht zijn baltsplaats - paarverblijf.

Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in de gebouwen van de Universiteit vastgesteld. Wel is er een paarplaats van 1 ♂ gewone dwergvleermuis in de achterzijdes rondom het binnenplaatsje van de woningen op de hoek van de Eligenstraat - Lange Nieuwstraat, zie figuur 3.

Twee dwergvleermuizen hebben een vast jachtgebied in de binnentuin van de Oude Hortus.

Figuur 3: plaats paarverblijf ♂ gewone dwergvleermuis, binnen rode cirkeltje. Gele ovaal (stippellijn), in 2016 in boom langs Nieuwegracht: paarplaats ruige dwergvleermuis. Paarse ovalen: vaste foerageergebieden gewone dwergvleermuizen. Rode sterren: in februari 2019 opgehangen vleermuiskasten
Bron: Google Maps

In geen van de vier in februari 2019 aan de voorzijde van de Orangerie opgehangen vleermuiskastjes zaten tijdens de inventarisaties vleermuizen.

Er broedden in 2019 geen huismussen of gierzwaluwen of andere vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen in de gebouwen rond de binnentuin van de Oude Hortus.

Over de gehele binnentuin verspreid van de Oude Hortus leven honderden en honderden segrijnslakken en tuinslakken, tientallen wijngaardslakken, tientallen vroedmeesterpadjes, gewone padden, kleine watersalamanders en groene kikkers.

De amfibieën planten zicht voort in beide grote vijvers; de juvenielen en volwassen dieren lopen door de gehele binnentuin en verblijven overdag onder bloempotten, stenen, hout en andere opgeslagen materialen.

Foto's: gewone pad, kleine watersalamander en vroedmeesterpadjes, opgevist uit kelder kassen-complex

Samenvatting, analyse

In de achterzijdes en daken van de gebouwen Achter de Dom 20, 22 en 24 bevinden zich (anno 2019) geen verblijfplaatsen van vleermuizen, noch broedplaatsen van vogels met jaarrond beschermde nesten.

De onderhoudswerkzaamheden aan genoemde gebouwen hebben geen dus effecten op vleermuizen en hun verblijfplaatsen of vogels en hun nesten, behalve als in het broedseizoen (in steden van half maart tot half oktober) bomen en struiken in de binnentuin verwijderd of fors gesnoeid worden.

Voor maart 2019 zijn aan de achtergevel van Achter de Dom 22-24 vier platte vleermuiskasten opgehangen. Deze vleermuiskasten waren de gehele actieve periode van dwergvleermuizen (maart - april - oktober 2019) aanwezig en functioneel, maar tijdens de vier controles in 2019 hingen er nog geen vleermuizen in.

Voor de werkzaamheden aan de gebouwen Achter de Dom behoeven geen extra maatregelen te worden genomen; de onderhoudswerkzaamheden kunnen gewoon opgestart worden; er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

In de achterzijdes en dakconstructies van de gebouwen rondom de binnentuin van de Oude Hortus bevinden zich (anno 2019) geen verblijfplaatsen van vleermuizen, noch broedplaatsen van vogels met jaarrond beschermde nesten.

De onderhoudswerkzaamheden aan de gebouwen van de Oude Hortus hebben geen dus effecten op vleermuizen en hun verblijfplaatsen of vogels en hun nesten, behalve als in het broedseizoen (in steden van half maart tot half oktober) bomen en struiken in de binnentuin verwijderd of fors gesnoeid worden.

Voor maart 2019 zijn aan de Orangerie vier platte vleermuiskasten opgehangen. Deze vleermuiskasten waren de gehele actieve periode van dwergvleermuizen (maart - april - oktober 2019) aanwezig en functioneel, maar tijdens de vier controles in 2019 hingen er nog geen vleermuizen in.

Voor de werkzaamheden aan de gebouwen in de Oud Hortus behoeven geen extra maatregelen te worden genomen; de onderhoudswerkzaamheden kunnen gewoon opgestart worden; er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig.

Conclusies en aanbeveling

Conclusies

De vier vleermuisonderzoeken in 2019 hebben uitgewezen dat:

- in de gebouwen Achter de Dom 20, 22 - 24 geen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn. Een zomerverblijfplaats - paarverblijf van één man gewone dwergvleermuis bevindt zich in het dak van de burens (Achter St-Pieter 27).
Wel is de binnentuin vast jachtgebied en baltsterritorium van gewone dwergvleermuizen, dus grootschalige kap van bomen en struiken is ongewenst. Eventuele kleinschalige kap- of snoeiwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden. (Het broedseizoen in binnensteden loopt van half maart - half oktober). Er verblijven nog geen vleermuizen in de vier opgehangen vleermuiskasten. Deze opgehangen vleermuiskasten s.v.p. gewoon laten hangen (of bij werkzaamheden weghalen en later weer bevestigen);
- in de Universiteitsgebouwen rondom de binnentuin van de Oude Hortus (van het Universiteitsmuseum) evenmin een verblijfplaats van vleermuizen is. Wel jagen hier veel vleermuizen, boven de vijver en tussen de bomen en zijn er twee vaste foerageergebieden.
In de hoek van de ingang en het restaurant heeft een mannetje gewone dwergvleermuis een paarverblijf, maar dat is in de oude panden van de particulieren in die hoek. Eventuele kleinschalige kap- of snoeiwerkzaamheden dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden. (Het broedseizoen in binnensteden loopt van half maart - half oktober). Er verblijven nog geen vleermuizen in de vier opgehangen vleermuiskasten. Deze opgehangen vleermuiskasten s.v.p. gewoon laten hangen (of bij werkzaamheden weghalen en later weer bevestigen).
- in de binnentuin van de Oude Hortus leven tientallen wijngaardslakken, kikkers, salamanders en padden, waaronder de zwaarbeschermde vroedmeesterpadjes. Bij onderhoudswerkzaamheden aan gebouwen dient voorzichtig met deze amfibieën omgegaan te worden; zij schuilen overdag op de meest onverwachte plaatsen en zijn kwetsbaar voor verplettering of vertrapping.

Een ontheffing van de Wet natuurbescherming is niet nodig. De werkzaamheden kunnen gewoon, zonder verdere maatregelen plaatsvinden.

Aanbeveling:

in verband met de aanwezigheid van het balts-paarterritorium van de gewone dwergvleermuis in de (noord)westhoek van het Oude Hortus-complex is het verstandig om daar nog een serie van vier vleermuiskastjes op te hangen, liefst in de (vijf) bomen op het gazon, direct rechts van de ingang (dus vanaf het terras gezien het rijtje rechts in het gazon). Door hier vier kastjes zo hoog mogelijk aan het rechte stamstuk van die vijf bomen aan te brengen, worden op deze wijze voor de komende renovatieperiodes extra "weglokmogelijkheden" aangeboden.

Foto: plaatsen voor zo hoog mogelijk in bomen (naast hoofdingang) op te hangen vleermuiskasten

Figuur 4: plaats paarverblijf ♂ gewone dwergvleermuis, binnen rode cirkeltje. Rode sterren: de vier extra (zo hoog mogelijk) aan bomen op te hangen platte vleermuiskasten. Bron: Google Maps

Maarheeze
10 oktober 2019